

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ А.Д. Діброва

“ ____ ” _____ 2021 року

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри економіки

Протокол № 5 від “27” травня 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ В.В. Байдала

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОПП ”Економіка підприємства”

Гарант ОПП

_____ Л.М. Степасюк

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЛІДЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ КАР’ЄРОЮ”**

Спеціальність: 051 “Економіка”.

Освітня програма: Економіка підприємства

Факультет: економічний факультет.

Розробники:

доцент кафедри економіки НУБіП України, к.е.н., доцент Нагорний В.В.

доцент кафедри економіки НУБіП України, к.е.н. Гребеннікова А.А.

старший викладач кафедри економіки НУБіП України Коваленко Л.В.

асистент кафедри економіки НУБіП України, к.е.н. Рубан О.О.

Київ – 2021

1. Опис навчальної дисципліни «Лідерство та управління кар'єрою»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	05 "Суспільні науки"	
Освітній ступінь	ОС "Бакалавр"	
Спеціальність	051 "Економіка"	
Освітня програма	"Економіка підприємства"	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	1
Лекційні заняття	30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	45 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	45 год.	108 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5 год.	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення даної дисципліни є формування системи теоретичних знань, засвоєння методологічних основ та здобуття практичних навиків з формування лідерства та управління власною кар'єрою в умовах посилення конкуренції в бізнес середовищі та глобалізаційних викликів.

Основні завдання навчальної дисципліни полягають у вивченні особливостей людини як об'єкта розвитку лідерських якостей та власного потенціалу щодо кар'єрного розвитку; засвоєнні функцій, методів та етапів розвитку лідерства та кар'єри; оволодінні сучасними технологіями формування, розвитку, оцінювання та мотивації людських ресурсів; набутті лідерських навиків та формуванні власного стилю лідерства; планування розвитку власної кар'єри та самоорганізації.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

знати:

- сутність, місце та значення лідерства в управлінні;
- основні теорії лідерства, роль лідерства в сучасному управлінні;
- відмінні риси лідерів та особливості їх формування;
- стилі лідерства, їх переваги та недоліки;
- сутність, функції і методів управління кар'єрою;
- еволюцію наукових поглядів на управління людськими ресурсами;
- сучасні технології управління та оцінювання людських ресурсів;
- особливості організації власного кар'єрного розвитку;
- особливості мотивування та стимулювання персоналу;
- види, форми та методи розвитку власного потенціалу;
- основи управління діловою кар'єрою;

вміти:

- аналізувати феномен лідерства у контексті світової політики та міжнародних відносин;
- розвивати та підтримувати лідерські якості;
- здійснювати оцінку професійних та особистісних якостей власних та персоналу,
- визначати професійну спрямованість особистості;
- застосовувати основні методи добору та відбору персоналу на вакантні посади;
- використовувати різні форми критики в оцінюванні персоналу;
- готувати резюме, супровідний лист та ефективно комунікувати з роботодавцем;
- володіти технологіями розв'язання конфліктних ситуацій в управлінні;
- аналізувати власні ресурси до генерування проєктів;
- розвивати власні лідерські якості та проявляти лідерську позицію в колективі;
- організовувати власний кар'єрний розвиток.

Набуття компетентностей:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільства та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

- фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

3. Програма та структура навчальної дисципліни
– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль I. Побудова власної кар'єри														
Тема 1. Кар'єра: поняття, етапи, розвиток	1	8	2	3			3	9	1					8
Тема 2. Побудова власної кар'єри в Україні	2	8	2	3			3	9	1	1				7
Тема 3. Побудова власної кар'єри за кордоном	3	8	2	3			3	8						8
Тема 4. Ринок праці	4	8	2	3			3	9		1				8
Тема 5. Самопрезентація на ринку праці	5	8	2	3			3	9	1	1				7
Тема 6. Професійний відбір на підприємстві	6	8	2	3			3	8						8
Тема 7. Трудова адаптація на робочому місці	7	12	3	4			5	8						8
Разом за змістовим модулем 1		60	15	22			23	60	3	3				54
Змістовий модуль II. Лідерство в сучасному світі														
Тема 8. Лідерство та ефективне управління	8	8	2	3			3	9	1					8
Тема 9. Історичний розвиток лідерства, теорії лідерства	9	8	2	3			3	8						8
Тема 10. Інструменти лідера	10	8	2	3			3	9	1	1				7
Тема 11. Навики лідера, їх розвиток	11	8	2	3			3	9		1				8
Тема 12. Персональне лідерство	12	8	2	3			3	9	1	1				7
Тема 13. Планування особистісного розвитку	13	8	2	3			3	8						8
Тема 14. Лідерство в трудовому колективі	14-15	12	3	5			4	8						8
Разом за змістовим модулем 2		60	15	23			22	60	3	3				54
Усього годин		120	30	45			45	120	6	6				108

– скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль I. Побудова власної кар'єри														
Тема 1. Кар'єра: поняття, етапи, розвиток	1	8	2	2			4							
Тема 2. Побудова власної кар'єри в Україні	2	9	2	2			5							
Тема 3. Побудова власної кар'єри за кордоном	3	8	2	2			4							
Тема 4. Ринок праці	4	9	2	2			5							
Тема 5. Самопрезентація на ринку праці	5	9	2	2			5							
Тема 6. Професійний відбір на підприємстві	6	9	2	2			5							
Тема 7. Трудова адаптація на робочому місці	6	8	1	1			6							
Разом за змістовим модулем 1		60	13	13			34							
Змістовий модуль II. Лідерство в сучасному світі														
Тема 8. Лідерство та ефективне управління	7	8	2	2			4							
Тема 9. Історичний розвиток лідерства, теорії лідерства	8	8	2	2			4							
Тема 10. Інструменти лідера	9	9	2	2			5							
Тема 11. Навики лідера, їх розвиток	10	9	2	2			5							
Тема 12. Персональне лідерство	11	9	2	2			5							
Тема 13. Планування особистісного розвитку	12	9	2	2			5							
Тема 14. Лідерство в трудовому колективі	13	8	1	1			6							
Разом за змістовим модулем 2		60	13	13			34							
Усього годин		120	26	26			68							

**4. Теми семінарських занять
(не передбачено навчальним планом)**

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дослідження власних цінностей та місії.	3
2.	Досліджуємо можливості розвитку власної трудової кар'єри	3
3.	Міжнародний ринок праці	3
4.	Досліджуємо ринок праці України	3
5.	Резюме, як метод професійного відбору	3
6.	Супровідний лист, як спосіб додаткової самопрезентації	3
7.	Співбесіда, як метод професійного відбору	3
8.	Маршмелоу-Челендж: будуємо команду	3
9.	Мотивуємо колектив до праці	3
10.	План професійного розвитку та ментороловля	3
11.	Коучингові інструменти лідера	3
12.	Я лідер: аналізуємо власні лідерські якості	3
13.	Енергоаудит: ресурсність та готовність до розвитку	3
14.	Групова динаміка та робота в команді	3
15.	Робота в команді: різноманіття, правила, зворотній зв'язок	3

**6. Теми лабораторних занять
(не передбачено навчальним планом)**

**7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня
засвоєння знань студентами**

Контрольні питання

1. Мотивація праці як основа ефективного виробництва
2. Групова згуртованість як соціологічний чинник продуктивності праці.
3. Ціннісні орієнтації сучасного працівника.
4. Ціннісні орієнтації студента як майбутнього фахівця.
5. Проблеми самореалізації особистості суб'єкта праці в сучасних умовах.
6. Внутрішні та зовнішні регулятори трудової поведінки.
7. Соціологічні дослідження проблем праці.
8. Адаптація індивіда у колективі.
9. Трудовий колектив як соціальний інститут.
10. Соціально-трудова конфлікт, причини та способи розв'язання
11. Керівництво трудовим колективом.
12. Особистість та вибір професії
13. Розвиток ринку праці в Україні

14. Сьогоднішні способи мотивації працівників
15. Лідерство: поняття та стилі
16. Чим відрізняється лідер від керівника?
17. Які інструменти лідера Ви знаєте?
18. Менторство: поняття та функції ментора?
19. Трудова кар'єра, етапи розвитку?
20. Коучингові інструменти

Тестові завдання

Питання 1. Процес виявлення за допомогою науково обґрунтованих методів ступеня і можливості формування медичної, соціальної і психофізичної придатності людини для виконання тієї чи іншої роботи – це ...

Питання 2. Стадії трудової адаптації

1	асиміляційна, ідентифікаційна
2	позитивна, негативна
3	ієрархічна, висока, рідкісна
4	орієнтаційна, адаптаційна

Питання 3. До зайнятого населення в Україні належать:

1	Волонтери
2	фермери
3	Домогосподарки
4	держслужбовці
5	Студенти

Питання 4. Розподілити характеристики відповідно до типу безробіття:

1 Фрикційне	А. безробіття, як наслідок повільної реакції робочої сили на зміну попиту на професії
2 Структурне	Б. безробіття пов'язане зі спадом, тобто тією фазою економічного циклу, що характеризується недостатністю загальних витрат
3 Циклічне	В. безробіття, пов'язане з пошуком чи очікуванням роботи

Питання 5. Основні якості сучасного хорошого керівника:

1	блзознірство
2	вміння мобілізувати колектив
3	самовпевненість
4	культура поведінки
5	безтурботність

Питання 6. Розподілити характеристики відповідно до видів трудової адаптації:

1 Професійна	А. освоєння виробничих і соціально-побутових умов, необхідних для здійснення процесу праці
2 Соціально-психологічна	
3 Психо-фізіологічна	
	Б. освоєння професійних навичок і вмінь, достатніх для виконання функціональних обов'язків, формування тривалого позитивного відношення працівника до своєї професії
	В. процес включення робітника в систему взаємовідносин, що склалася в колективі, встановлення позитивної взаємодії з його членами, свідоме сприйняття традицій, норм життя і ціннісних орієнтацій колективу

Питання 7. Розподілити характеристики відповідно до стилю керівництва:	
А. Авторитарний Б. Демократичний В. Ліберальний	<ol style="list-style-type: none"> 1. відсутність розмаху в діяльності 2. надмірна централізація влади 3. безініціативність і постійне очікування вказівок зверху 4. надання підлеглим самостійності в межах їх кваліфікації, досвіду і виконуваних функцій 5. небажання брати на себе відповідальність за рішення і їх наслідки 6. схильність до єдиноначальності 7. врахуванням схильності виконавців до тієї чи іншої роботи 8. прийняття самовладних рішень не тільки з основних питань 9. відоме обмеження контактів з підлеглими

Питання 8. Мотиви до праці формуються	
1	наслідків виховання працівників
2	силою керівництва
3	поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників трудового середовища
4	продуманої політики уряду

Питання 9. Розподіліть правила поведінки у конфліктній ситуації в залежності від ролі:	
А. Керівник Б. Група	<ol style="list-style-type: none"> 1. підкорення 2. досягнення цілей за рахунок іншого 3. пом'якшення 4. мир 5. примус 6. компроміс 7. ухилення 8. співпраця 9. конфронтація

Питання 10. Розподілити способи розв'язання конфлікту відповідно до характеристик:		
1 Ви володієте владою; знаєте, що ваше рішення чи підхід в даній ситуації правильний і Ви маєте можливість наполягати на них		А. Ухилення
2 Ви дієте разом з іншою людиною, не намагаючись відстоювати власні інтереси		Б Конкуренція
3 Ви не наполягаєте на своїх правах, не співпрацюєте ні з ким для вирішення проблеми і просто уникаєте участі у вирішенні конфлікту		В Співпраця
4 Ви небагато поступаєте своїми інтересами, щоб задовольнити їх частково, інша сторона робить те ж саме		Г Пристосування
5 Ви активно берете участь у вирішенні конфлікту і відстоюєте свої інтереси, але намагаєтесь при цьому врахувати інтереси іншої людини		Д Компроміс

8. Методи навчання

У навчальному процесі використовуються словесний, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, евристичний, дослідницький та дискусійний методи, метод проблемного викладу, ділова гра та моделювання. За логікою передачі інформації використовуються індуктивний та дедуктивний методи. Щодо методів контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності використовуються методи письмового, усного, практичного та самоконтролю.

9. Форми контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Форми контролю – усне опитування, виконання індивідуального завдання, написання контрольних робіт, експрес-опитування, колоквиум.

Критеріями для контролю оцінки знань студентів і слухачів на етапах проміжного та підсумкового оцінки знань є:

1. Експрес-опитування та фронтальне опитування по лекційному матеріалу чи матеріалу, що розглядався на практичних заняттях, проводиться на початку чи в кінці занять. При невеликих затратах часу він дає можливість виявити засвоєння студентами і слухачами магістратури матеріалу по тій чи іншій темі або її розділу. Окрім того, при цьому проводиться систематичний контроль відвідування лекцій і практичних занять.

2. Враховується активність студентів на практичних заняттях, участь у дискусіях та в обговоренні проблемних питань, які ставляться на цих заняттях. Після успішного виконання практичних і самостійних завдань та написання модулів студент допускається до складання іспиту (табл. 1).

Таблиця 1.

Рейтингові оцінки із змістових модулів

Термін навчання, тижні	Номер змістовного модуля	Навчальне навантаження, год	Кредити ECTS	Рейтингова оцінка змістового модуля	
				мінімальна	Розрахунок ва
1-7	1	60	2,0	60	100
8-15	2	60	2,0	60	100
Всього	2	120	4,0	60	100

3. Підсумковий контроль знань оцінюється під час складання іспиту з дисципліни, що представляє собою письмову роботу відповідей на питання по тестах з різних тем лекцій і семінарів.

Оцінка “відмінно” ставиться студенту, який глибоко, ґрунтовно засвоїв програмний матеріал, досконало, грамотно і логічно послідовно його викладає. У відповіді теорія пов’язана з практикою. При цьому в студента не виникає складнощів при зміні завдання, він вільно рішає задачі, відповідає на додаткові питання, вірно обґрунтовує правильні рішення, володіє різноманітними навичками і прийомами виконання різноманітних завдань.

Оцінка “добре” ставиться студенту, що твердо засвоїв програмний матеріал, грамотно і по суті подає його, не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, вірно застосовує теоретичні положення при рішенні

практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання.

Оцінка “задовільно” ставиться студенту, який засвоїв лише програмний матеріал, але не засвоїв його детально, допускає неточності, недостатньо вірні трактування, порушується послідовність у викладі програмованого матеріалу і допускає труднощі у виконанні практичних робіт.

Оцінка “незадовільно” ставиться студенту, який не знає значної частини програмованого матеріалу, допускає суттєві помилки, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні роботи.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Таблиця 2.

Рейтинг студента, Бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

Онлайн курс «Лідерство та управління кар'єрою». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3464>

12. Рекомендована література

Базова

1. Лі Циці. Лідерські якості менеджерів: вектори успіху: монографія. – К.: ЦУЛ. 2018. 184 с.
2. Балущак Г. Ф., Мар'єнко Т. М., Хромей Г. В. Розвиток навичок для кар'єри: Навчальний посібник. / За наук. ред. В. Л. Нікітюка. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2015. 160 с.
3. Сергєєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергєєвої. Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2015. 296 с.

4. Greenhaus, Jeffrey H.; Callanan, Gerard A.; and Godshalk, Veronica M., "Career Management for Life, 5th edition" (2018). College of Business & Public Management Faculty Books. 18. https://digitalcommons.wcupa.edu/cbpafaculty_books/18.

Допоміжна

1. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб./ О. О. Нестуля. К.: Знання, 2013. 287с.
2. Управління діловою кар'єрою : навчальний посібник для студентів напряму підготовки "Управління персоналом та економіка праці" усіх форм навчання / Г. В. Назарова, І. П. Отенко, С. В. Мішина та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 295 с.
3. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб./ Л. І. Скібіцька. К.: ЦУЛ, 2009. 192с.
4. Розвиток лідерського потенціалу керівника сфери державного управління: навчальний посібник/ М. С. Орлів. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. 40 с.
5. Розвиток лідерських якостей: програма тренінгу / Алла Богданівна Мудрик, Христина Юрївна Шишкіна. Луцьк, 2013. 120 с.
6. 21 неопровержимый закон лидерства [Как перейти на более высокий уровень личной эффективности]/ Д. Максвелл. Минск: ООО Попурри, 2007. 288 с.
7. Соціально-психологічні чинники престижності професій: підготовка молоді до активного самоздійснення на сучасному ринку праці: навч. посіб./ за наук. ред. М.І. Найдьонова, Л.В. Григоровської. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 272 с.
8. Терещенко В.К., Ткачук В.А., Лисенко В.І. Соціологія праці: підручник/ К., НАУ. 2007. 203 с.
9. Кадровый эскалатор: нанять или воспитать лидера?/ Р. Чаран, С. Дроттер, Д. Ноэл пер. с англ. А.Н.Стерляжникова; под науч. ред. А.В.Буровой. М.: Стандарты и качество, 2009. 216 с.
10. Практика менеджмента: учеб. пособие/ П. Друкер пер. с англ. М.: Вильямс, 2000. - 398с.
11. Думай и богатей. Закон успеха/ Н. Хилл. "ЛИТУР", 2000. 704с.
12. Семь навыков высоко эффективных людей: Мощные инструменты развития личности / Стивен Р. Кови; Пер. с англ. 12-е изд., доп. М.: Альпина Паблишер, 2017. с. 396
13. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія/ О. Г. Кучерявий. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2015. 224 с.
14. Управління кар'єрою персоналу: навч. посіб./ В. А. Літинська. Хмельницький : Цюпак А.А., 2015. 188 с.
15. Ділова кар'єра: навч. посіб. І. І. Дахно. К.: ЦУЛ, 2011. 528с.
16. Балабанова Л.В. Стратегічне управління персоналом підприємства:

Навчальний посібник/ Л.В. Балабанова. К. : Знання, 2011. 236 с.

17. Гриньова В.М. Управління кар'єрним зростанням персоналу підприємства/ В.М. Гриньова. Х. : ХНЕУ, 2013. 180 с.

18. Ицхак А. Идеальный руководитель. Почему им нельзя стать и что из этого следует : пер. с англ. / А. Ицхак. М. : Альпина Паблишер, 2016. 264 с.

19. Савченко В. А. Розвиток персоналу : підручник / В. А. Савченко. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2015. 505 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державної служби статистики в Україні. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Статистична служба ЄС. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.

3. Курс «Skills Lab: успішна кар'єра». URL: <https://impactorium.org/uk/courses/skills-lab-successful-career/>

4. Курс з Менторства. URL: <https://talents.uai.ua/course/>

5. Національний проєкт «Моя кар'єра в Україні». URL: <https://careerhub.in.ua/mycareerua/>

6. Серіал «Пошук роботи». URL: <https://youtu.be/3W9-lon4DPc>